

MARELE MIRCEA

MIRCEA CĂRTĂRESCU

Cîteva amintiri despre Mircea.

Prima dată cînd l-am văzut a fost într-o toamnă, toamna lui '76, cînd, întors dintr-o armată extenuantă, începuse cursurile facultății. N-am să uit niciodată acele zile de octombrie. Pe lîngă soarele strălucitor din vitrinele din centru, pe lîngă sentimentul exaltant că eram, iată, student, mă bucuram și că puteam merge, în fine, la cenaclul lui Croh, despre care Nic Iliescu îmi scrisese în nu știu cîte scrisori. La una dintre primele ședințe ale "Junimii" au apărut trei "veterani" ai cenaclului, deja absolvenți, despre care auzisem destule și la care priveau toți, inclusiv Croh, cu mare deferență. Acum, după douăzeci și trei de ani, nu-mi vine să cred cît de tineri erau. Toți au citit atunci cîte ceva. Sorin Preda niște "povestiri terminate înainte de a începe", Costi Stan niște scene de război din viitoarea "Carapace" – aerul lui *rive gauche* și slăbiciunea proverbială îl făceau să semene cu personajele lui Godard – iar Mircea Nedelciu (foarte drăguț, cum era proaspăt ras și cu părul lung) o proză ce se numea "Cădere liberă într-un cîmp cu maci". După discuții am mers în grup la barul "Havana", unde am băut niște Havana Club și am vorbit mai departe.

Pletele și jacka de piele neagră a lui Nedelciu mergeau foarte bine în atmosfera barului, dar contrastau ciudat cu felul lui de a vorbi, cu seriozitatea lui lipsită de orice afectare. Era tot numai inteligentă, cînd copilăroasă și cînd brutală. Mă surprindea mereu prin puterea lui de a îmbina sofisticarea intelectuală extremă cu un fel de frustete rustică, și de a întrerupe mereu cîte o idee înaltă cu o aluzie obscenă sau un banc. Am avut atunci intuiția unui nou tip de intelectual, deosebit de clasicul soarece de bibliotecă, o alianță de James Dean – da, cu el semăna, de fapt, cel mai mult Nedelciu pe atunci – și (știu eu?) Nabokov. Mai tîrziu aveam să aflu că Nedelciu venea de la țară și că multă vreme și-a petrecut vacanțele la Fundulea, legînd la vie și săpînd pămîntul. Cred că forța și bunul simț tipic țărănești s-au echilibrat întotdeauna în el cu intelectualitatea și au produs împreună scrierile lui deopotrivă realiste și textualiste. În acest echilibru stă, poate, valoarea lui ca prozator.

Iar ultima dată cînd l-am văzut a fost acum vreo trei luni, la sfîrșitul primăverii, cînd am fost la el acasă. Era în fotoliul pe rotile și vorbea mereu la telefonul care suna neîncetat. La fel cum acum mi-e realmente imposibil să cred că Mircea a murit (nu e deloc o frază-cliseu, ci pura realitate), pentru că el a fost mereu cel mai viu dintre noi, n-am putut crede niciodată în imobilizarea lui într-un cărucior. Păi el era mereu pe drumuri, mereu alerga în toate părțile, încît te-ntreba cînd mai are timp să scrie. În cărucior părea mereu că doar se odihnește un pic, ca să se ridice în clipa următoare. Atunci, la el acasă, ca și-n multe alte dăți, s-a apucat să-mi povestească despre

proiectele lui de afaceri și despre statutul ASPRO, cu atît de multe amănunte de parcă i-aș fi fost cel mai apropiat colaborator. M-au mirat întotdeauna candoarea și încrederea cu care îmi vorbea, eu care sînt obișnuit cu ironiile și suspiciunea. N-am simțit niciodată la el vreo urmă de condescendență sau, dimpotrivă, de invidie. Nu ne vedeam des, dar știam că ține la mine, așa cum și eu țineam, de departe, la el.

Cel mai mult îmi era drag pentru copilăriile lui. L-am văzut îmbrăcat în cămașă țărănească cu broderii de arnici (așa s-or numi?), cînd trebuia să se întâlnească cu o franțuzoaică. Recunosc că-i stătea extraordinar. L-am văzut cu părul ciopîrțit îngrozitor și cu un petec fără păr într-o parte, cam cît o monedă de cincizeci de lei (încercase să se tundă singur). L-am văzut cu o barbă de cincisprezece zile cînd murise tatăl său. L-am văzut, la Arad, într-o noapte cu enorm de multă băutură, cu dans și cu pălăvrăgeală literară, cum a fost suit pe o masă și o tipă în rochie mulată pe corp i-a așezat pe cap o cunună triumfală din... peliculă de film: fusese declarat cel mai bun prozator al generației noastre. În 1989 – mai erau cîteva luni pînă la revoluție – am înghețat împreună pînă la Bacău într-un compartiment de personal cu ferestrele sparte discutînd situația atît de aprins, încît nu ne-am dat seama decît cînd am ajuns că puteam să fi mers în alt vagon, la căldură. Iar cîteva ani mai tîrziu, pe cînd înnebuneam de singurătate la mansarda unei case din Amsterdam – eram acolo de mai multe luni și scriam la roman, și în rest nu făceam nimic și nu mă vedeam cu nimeni – am primit deodată un telefon, pe la patru după-amiază: "Ce faci, bre... olandezule?" Vocea era imposibil de confundat. "Mircea! Ce faci, bre?" "Ce să fac, șed în cur și beau tutun. N-aveam ce face, aici la birou, și m-am gîndit să-ți dau un telefon". Am vorbit vreo douăzeci de minute, și-n tot acest timp m-am întrebat de ce mă sună. Trebuia să aibă vreo treabă cu mine. Cînd am închis receptorul, am rămas cu gura căscată: mă sunase doar din prietenie. Toată săptămîna care a urmat m-am simțit mai bine.

Ca toată lumea, am acceptat și eu, întotdeauna, un fel de preeminență a lui Nedelciu asupra mea. Cînd eram mai mulți Mircea undeva numai lui i se zicea Mircea pur și simplu. Ceilalți deveneam automat Cărtărescu sau Mihăieș... Nimeni nu l-a privit vreodată cu dispreț și nici nu l-a contestat, deși trecutul lui nu este fără pată. De fapt, Mircea a fost singurul lider adevărat al generației '80, singurul iubit și respectat, singurul impus de la sine, liniștit, fără luptă sau rezistență. Firește, lucrul acesta, care nu se-ntîmplă aproape niciodată, este un miracol: autoritatea și charisma unui om sînt de fapt daruri native, inexplicabile și inimitabile. Dacă nu le ai, ipostaza de lider nu-ți poate aduce decît resentimente și izolare. Să nu fi fost această boală

monstruoasă, care l-a ales probabil din greșeală, căci n-are loc nicăieri în schema puternică a destinului acestui om, Mircea ar fi devenit unul dintre acei scriitori fericți care îmbătrînesc într-un cerc de prieteni și discipoli devotați, fără dușmani și fără îngrijorare pentru viitorul operei lor.

O ultimă amintire: sîntem în centru, la o terasă de pe lîngă Inter, bem bere la halbă, eu am vreo 22 de ani, el vreo 28 și plănuiam să mergem undeva

în munți. Sîntem extrem de serioși, stabilim traseul (mai era și un al treilea cu noi, nu mai știu cine), logistica, deși știu prea bine – și știe și el probabil – că noi doi n-o să plecăm niciodată împreună undeva, că sîntem total incompatibili, că eu voi fi mereu complexat de inteligența și forța lui, iar el plictisit de veșnicile mele tăceri. Dar stăm cu capetele aplecate asupra unei hărți, și deasupra noastră filfîie în vînt copertina de la *Société Générale*, și e un soare puternic de primăvară, și noi sîntem încă foarte tineri.

STAREA DE AȘTEPTARE

CORNEL UNGUREANU

Poate că mai întîi îmi amintesc **starea de așteptare**: venise zvon că e bolnav, foarte bolnav, că e nevoie de tratamente costisitoare care ar putea să-l salveze. Da, ar putea să supraviețuiască. Dar nu-i deloc sigur. Pe urmă vin celelalte amintiri, primele ale triumfului: s-a adunat suma, ar putea să supraviețuiască! Da, supraviețuiește, dar altfel: în cărucior. Supraviețuiește, scrie. E încă lider, e încă omul care a propus cîteva dintre cele mai frumoase pagini ale prozei românești. Va începe eternizarea în boală? Copilărise în ținutul lui Mateiu Caragiale, dar nimic să-l despartă mai tare de urmașul lui Caragiale decât spațiul original. O diferență sau o ruptură? Pe urmă vocația lui de lider părea a se împlini – era, din toate punctele de vedere, **tânăr**: un tânăr care aduna în jurul lui tineri într-un timp cînd spiritul tânăr devenea necesar și obligatoriu.

Sau poate că ar trebui să încep "amintirile" din vremea în care librăria lui devenise un spațiu simbolic? Din vremea în care era un adevărat șef al cărților? În Timișoara (la Adriana acasă, pe cînd cei trei produceau **Femeia în roșu**) șefia lui era tandră și politicoasă, de oaspete fericit și de erou care să bată, împreună cu echipa lui, toate recordurile. Scria o prea frumoasă carte care să încheie un timp și să inaugureze altul.

După 1989 Mircea Nedelciu intrase în lumea nouă care părea chiar lumea lui. Dar acum era vorba despre alte alianțe și despre altă alură, poate chiar despre altă energie de șef: războinică. Era momentul lui de cumpănă între împlinire și neîmplinire. A murit prea tînăr ca să nu mă gîndesc că și el ar putea fi un simbol al neîmplinirilor noastre.

IDENTITATEA CU PROBLEME

ROBERT ȘERBAN

În dimineața în care s-a anunțat la radio că a murit Nichita Stănescu, tatălui meu i-au dat lacrimile. Îl cunoscuse pe poet, ba chiar avea câteva poezii inedite ale celebrului dispărut. Nu-l văzusem pe tata plângând prea des și am fost impresionat atât de tare, încât am citit toate volumele de versuri ale lui Stănescu pe care le aveam prin casă. Și mi-au plăcut. Anul următor, m-am luat în serios cu scrisul. Aveam ritm! Compuneam versuri negre, morbide, ca niște marșuri funerare. Eram cam ciudate pentru cei 14 ani ai mei, însă profesorul de română îmi dădea 10 pentru fiecare dintre ele. Și am prins curaj! Apoi am citit Sorescu, Păunescu, Ion Barbu, Blaga, Valeriu Armeanu, Arghezi, Nina Cassian. În liceu m-a îndrăgostit tare, tare. Poeziile mele se metamorfozaseră: erau vesele, parfumate, rimate, ofensive, persuasive. Luasem și câteva premii la "Tinere condeie".

Prin clasa a X-a, în 1987, cei de la U.T.C. Mehedinți m-au anunțat că în vacanța de vară urma să merg într-o tabără de creație literară, care se va ține la Timișoara. Când s-a împlinit sorocul, am plecat spre Timișoara însoțit de un activist simpatic și de un geamantan uriaș, în care îndesasem un raft cu cărți, un set de coli virgine și un caiet studentesc, neînțepat. Plus un metru de stilouri, pixuri, creioane. Era "tabără de creație", iar eu luasem titulatura de bună. Mai ales că venise pe linie de U.T.C.! Tabăra era "ridicată" la Liceul silvic și la ea participa viitorul literaturii române: liceeni din toată țara, care se îndeletniceau cu ale scrisului. Eram cam 70-80 de oameni. Unii dintre ei se cunoșteau, pentru că prima ediție a respectivei tabere se țineau în 1986, în orașul Victoria. Cât am stat acolo, 10 zile, nu am scris nici un rând, n-am dormit mai mult de 3 ore pe noapte, n-am citit nici o pagină din biblioteca pe care o plimbam după mine. Au fost cele mai nebune zile din scurta mea viață de până atunci, a fost perioada care mi-a schimbat optica, dar mai ales lentilele prin care vedeam literatura. Fiind poet, cutreieram cursul lui Florin Iaru, intitulat "Poezia Hi-Fi". Atunci am auzit pentru prima dată substantivele proprii Cărtărescu, Coșovei, Stratan, Vișniec, Danilov, dar și substantivele comune post-modernism, textualism, metatextualism. La școală nu ne învățaseră, iar mie îmi plăcea Nichita Stănescu.

Tinerii criticii mergeau la cursul lui Mircea Martin, iar viitorii prozatori frecventau cursul lui Mircea Nedelciu. De Nedelciu auzisem, ba mai mult, știam cu exactitate locul unde cartea sa, "Tratament fabulatoriu", se afla în biblioteca tatălui meu. În tabără s-au perindat mai mulți scriitori, însă adolescentul care eram a fost fascinat de Nedelciu. Purta barbă și avea o voce ușor răgușită. Îl urmăream cu atenție când participa la ședințele de cenaclu – care se desfășurau non-stop, într-o cameră, unde, la orice oră din zi și din noapte, cineva citea, iar altcineva asculta –, și asta pentru că vocea lui avea un timbru singur, aparte, de actor italian. În plus, siguranța pe care o conferea Mircea Nedelciu mai era dată și de un cuțit de vânătoare pe care prozatorul l-a purtat, într-o teacă, la șoldul drept, pe tot parcursul taberei, cu excepția unei singure seri. Seara respectivă a fost una de... excepție: directorul taberei, Florin Lupescu, organizase un concurs de miss, iar la un moment dat, când concursul era în toi, a apărut o doamnă cam stridentă, îmbrăcată anapoda, dar tocmai de asta extrem de interesantă. Ne-au trebuit mai multe secunde pentru a-l recunoaște pe domnul Nedelciu. Se deghizase perfect, își răsese barba, se rujase, se machiase, ba chiar avea o perucă pe cap. Și toate astea pentru a ne face pe noi, niște puștani, să ne simțim bine, să fim în largul nostru. Dacă până atunci îl privisem cu un soi de venerație, ca de la

ucenic la maestru, de atunci încolo l-am iubit.

Când m-am întors acasă, după ce am dormit 19 ore, sperându-i pe ai mei, am citit pe nerăsuflă "Tratament fabulatoriu". Aveam 17 ani, mă topeam după Marin Preda, iar cartea lui Mircea Nedelciu, în acel context, m-a uluit. M-a intrigat, m-a zăpăcit, nu mai citisem așa ceva! Iar la pagina 222 se găsea vișina de pe tortul românesc: fotografia unei șatre de țigani. Anul următor l-am reîntâlnit pe scriitor în aceeași tabără, "Excelsior". De data asta, la Suceava. Venise cu fiul său, Mugurel. Eram tot poet, așa că l-am auzit pe Mircea Cărtărescu (cursul său se intitula "Poezie și fantomatică"), însă discuțiile... particulare le purtam cu domn' Nedelciu. La plecarea din tabără i-am cerut un autograf pe o pagină ruptă dintr-o agendă.

În 1989 i-am descoperit pe Nichita Stănescu și Mircea Nedelciu în aceeași carte: "Și ieri va fi o zi". Primul era personajul prozei "Probleme cu identitatea", cel de-al doilea, autorul. Intriga – moartea și înmormântarea poetului.

Pe Mircea Nedelciu l-am revăzut în 1993, într-o tabără de literatură, la Oravița. Mi-a povestit rece, ca un medic, despre boala sa. Era același care mă fascinasese, doar cu părul puțin mai alb și cu vocea parcă nițel mai răgușită. În rest, seara beam Martini la cabana "7 brazi", ne citeam producțiile literare, cântam. El fuma "Rothmans". Sau "Dunhill"? L-am întrebat dacă are voie. Avea. Mi-a vorbit despre ASPRO, despre Euromedia, despre Franța, despre cartea la care lucra, "Zodia scafandului". A fost singurul dintre cei prezenți în tabără pe care l-am văzut scriind. Nu o făcea ostentativ. Era atent la dialoguri, la povești, la monologurile noastre și, din când în când, nota câte ceva într-o agendă cu copertele negre. Asta când nu juca fotbal, nu bea țuică amestecată cu miere, nu spunea bancuri, nu făcea bancuri.

Anul următor am ajuns, venind dintr-o tabără de literatură studentească de la Pitești, în București. Încercam să mă descurc și să regălesc drumul spre gară – locul unde mă simt cel mai bine în Capitală –, dar nu înainte de a trece pe la cele două librării pe care le știam: una pe Calea Victoriei, cealaltă la "Cartea Românească". Îmi apăruse primul volum de poezie și credeam că vreo minune ar fi putut s-o aducă într-una din librării. În cea de pe Victoriei nu era, și am plecat trist, pregătindu-mă să măresc pasul spre "Cartea Românească". Tocmai când luasem startul, cineva a strigat: Robert! M-am întors să văd cum arată tizul capitalist. Nu era nici un tiz, ci Mircea Nedelciu. M-a invitat într-o cămăruță din librărie, mi-a oferit cafea și o țigară Kent – pe care am fumat-o, deși nu fumam – și mi-a propus să îl ajut în afacerea pe care o pornise, cu cărți. Eu i-am oferit un "Firește că exagerez" și i-am spus că așa vrea să las cinci exemplare pe undeva, să se vadă. A mers cu mine la "Cartea Românească" și mi-a promis că vor intra în librărie cu același nume. S-a ținut de cuvânt: anul următor am venit la decernarea Premiilor Uniunii – luasem premiul de debut pentru acel volum. Am trecut pe la "Cartea Românească" și mi-am cumpărat cele două exemplare care mai rămăseseră. L-am căutat să-i mulțumesc. Nu era acolo... Pentru mine 1995 a fost un an fericit, pentru prozator nu: boala sa recidivase. Trebuia operat rapid în străinătate, lucru ce, am aflat din presă, costa enorm. Și totuși, doi timișoreni i-au prelungit atunci viața cu încă patru ani, reușind să determine statul să aloce fonduri: Vasile Popovici și Dan V. Poenaru.

De Crăciun, în 1998, l-am sunat pe domnul Nedelciu să-i urez Sărbători fericite. Și să-l întreb cum merge scrisul la roman. "Cum crezi tu că se poate scrie când stai într-

un scaun cu rotile?", a căzut răspunsul său.

Am pus pe hârtie cuvintele de până aici în urmă cu 10 ani, când Mircea Nedelciu a trecut la cele vesnice. Poate că ar fi trebuit să scriu o proză în care să fie vorba despre un adolescent ce are probleme cu identitatea. Care întâlnește un domn cu o voce aparte, sigură, de actor italian. Tânărul înaintea prin viață, iar domnul respectiv își "instalează", din când în când, tabăra în prejma sa și îi transmite ceva din propria-i siguranță. Peste un timp, vocea tânărului nu mai are inflexiuni adolescentine, dimpotrivă, e bărbătoasă, însă

domnul moare. Tânărul află vestea de la radio și vrea să plece la înmormântare, dar în țară sunt inundații, trenurile nu ajung la destinații, se anunță vreme și mai rea. De la acel domn, tânărului îi rămân câteva cărți, niște fotografii, mai multe amintiri. A, și un autograf, datat septembrie '88, caligrafiat cu pixul negru pe o pagină ruptă dintr-o agendă italienească. Lângă autograf, tânărul observă, chiar în ziua înmormântării la care nu putuse ajunge, că mai e ceva scris: *La costruzione dell'edificio della nostra vita deve durare fino alla morte.*

ZÂMBETUL LUI. ȘI RÂSUL ADRIANA BABEȚI

La seminarul de psihologia creației, m-au întrebat cât timp am petrecut de fapt împreună cu cei doi Mirci ca să scriem *Femeia în roșu* și am răspuns că, vreme de trei săptămâni, am stat zi de zi cam 16 ore, ba în documentare la Comloș și Lunga, ba risipiți prin camere ca să clămpănim la mașinile de scris câte 10 pagini zilnic, în câte trei exemplare, ba împrăștiți prin curte ca să citim ce-a priticocit fiecare, ba adunați pe terasă ca să mâncăm și să discutăm, ba cutreierând străzile vechi din Timișoara, fără să scoatem un cuvânt. Au vrut să știe dacă în tot acest interval ne-am certat vreodată și am încercat să le explic că așa ceva era cu neputință, fiindcă cei doi Mirci nu erau niciodată vizibil nervoși și niciunul dintre noi nu avea cine știe ce orgolii când, prin permutări, ceilalți doi decretau că paginile cutare și cutare trebuie rescrise ori de-a dreptul aruncate la coș. În plus, Mircea Nedelciu, pe care l-am ridicat la rang de șef, fiind prozator cu acte, zâmbea și râdea de cum făcea ochi. Zâmbetul lui hâtru și bun îmi dădea putere, fiindcă pe atunci eram mereu praf și pulbere. Iar când râdea în hohote la orice mică poantă făceam în scris sau când bălmăjeam o glumă, simțeam că prind curaj. Instantaneu mă aruncam asupra domnului Consul (car mic), vâram în tamburul lui trei coli albe cu două indigouri și începeam să mitraliez cot la cot cu băieții, în ritmul lor de adevărați meseriași, rând după rând.

Au mai vrut să afle dacă Mircea a luat totul foarte în serios sau drept un joc și le-am răspuns că și pentru el, și pentru MM, și pentru mine, a fost un joc serios. L-am trăit cu inima ușoară, fără încrâncenări, orgolii, ambiții, cu o imensă plăcere și bună dispoziție. Dar o experiență de viață a fost? m-au mai întrebat. Da, una din cele mai frumoase experiențe pe care ți le poate face cadou prietenia, am răspuns. Iar ultima întrebare de la seminarul unde am fost invitată în 1995 ca să povestesc cum se poate scrie un roman la șase mâini a sunat așa: ce n-o să uitați niciodată din povestea asta? N-am stat nicio clipă pe gânduri și am spus: felul cum zâmbea și râdea Mircea. Aș răspunde la fel și acum, după ce a trecut atâta vreme din vara lui 1986. Da, zâmbetul lui. Și râsul.

PS. Chiar acum când compunem în *Orizont* paginile despre Mircea, la Cinema City joacă *Inamicii publici* al lui Mann. Îl văd pe Johnny Depp pe afișe, prin reviste, pe internet în chip de John Dillinger și mă gândesc pur și simplu într-o doară că ar fi tare de tot ca peste 5, 10, 15 ani, cine știe ce mare regizor american să facă un film după romanul nostru, *Femeia în roșu*. Mă dau de ceasul morții să aleg un actor pentru gangster, o vedetă pentru tușica noastră din Comloș, dar nu-mi vine nicio idee. Mă ia apa și-mi închipui o clipă de glorie pe covorul roșu, ca-n kitschurile cu triumful binelui de la Hollywood. Deodată parcă-l aud pe Mircea, de undeva din spate, aplecat peste umărul meu să vadă ce scriu, cum îmi spune răsând: "Ce faci, bre, visezi cai verzi pe pereți? Bine faci, visează, e valabil". Și-mi spune din nou povestea cu el mic, când chiar a văzut cai verzi alergând pe-un perete alb. Se întâmpla prin anii '60, când la Fundulea caravana cinematografică a adus un film polonez sau cehesc, un fel de basm în care trei cai verzi ca iarba alergau din când în când prin zăpadă. "Vezi că se poate?", a mai zis și a răs cum numai el știa să râdă: în hohote scurte, bărbătește, din tot sufletul.

FALSELE AMENDAMENTE

ION BUZERA

Era o plăcere să-l citești pe Mircea Nedelciu înainte de 1989! Și după aceea, fără îndoială, dar ceea ce a făcut el, prin prozele scurte și romanele publicate în deceniul predecembrist (împreună cu alți optzeciști: Gheorghe Crăciun, Ioan Groșan, Cristian Teodorescu, Sorin Preda, Daniel Vighi etc.), nu va putea fi evaluat – ca impact, reconstrucție identitar-literară, dereglare a unei "ordini" foarte bine stabilite – decât de o istorie literară care va reuși să se responsabilizeze în sensul adjudecării unor instrumente analitico-teoretice care, deocamdată, îi lipsesc aproape cu desăvârșire. Cu excepția cărților lui Adrian Oțoiu, nu par să existe măcar tentative de a circumscrie multiplicitatea temelor și procedeelelor, a strategiilor narative și implicațiilor acestora, aruncate, aproape miraculos, pe acea piață literară.

Să ne oprim o clipă asupra volumului *Amendament la instinctul proprietății* (Editura Eminescu, 1983). Prima operație pe care o poți face citind acest titlu e să tresari, să bănuiești o complicitate cu regimul politic al vremii, care "amenda" și el la greu orice instinct al proprietății. Urmează dedicația: "Se dedică literaturii române din ultimele trei decenii" și, pe post de motto, lamentabila parabolă a lui Călinescu (care, dacă s-ar fi oprit la interogația "pentru cine fusesem un simplu armator în hârtie?", ar fi fost extraordinară în deschiderea ei suspensivă), referitoare la "corectarea" și chiar direct "desființarea" (ceea ce e abominabil) instinctului proprietății la copii, prin – țineți-vă bine! – "un sentiment superior de posesie a universului". Autorul va lua în serios această "indicație prețioasă" a lui Călinescu și va crea nu mai puțin de trei amendamente chiar din prima proză. (Toate la mișto, inutil să mai precizez, vizând în exclusivitate "dreptul de proprietate" al unei micronarațiuni asupra alteia). În general, plierea ostentativă pe "cerințe" va fi susținută, în primul rând, prin anumite "locuri comune" ale prozei scurte (micul realism, descrierea

unor numeroase medii profesionale, captarea conflictualităților etc.), dar prin activarea unui *clin d'oeil* constant.

Unei perfidii complicitare din 1948, în care o strălucită inteligență își bătea joc de ea, i se răspunde în 1983 (deci după trei decenii și ceva!) cu o altă perfidie complicitară, mult mai subtilă, în care o strălucită inteligență epică îi somează, cu un soi de disperare, pe cititori să nu gândească la unison, să nu "desființeze" ce au mai adânc în ei, să învețe să se distanțeze, mai întâi textual, să învețe să gândească, în ultimă instanță, să aprecieze instinctul fundamental al proprietății, fie și pe această cale ocolită, a "posedării" unor "simple" povestiri. Dar ce povestiri! Arghezianul "dar", oferta unei "cărți mici", a unei "cărțicici" erau – atunci – cele mai prețioase dintre proprietăți. Chiar dacă decelăm o insistență în exhibarea procedeelelor epice (operație care se constituie într-un strat care vătuieste metadiegetic aproape toate prozele), interpretabilă, totuși, ca pulsione a unui *real* instinct de proprietate, transmis mai departe, aceasta nu devine săcâitoare, căci povestitorul știe să se replieze și să-și revină rapid din ameteala produsă de "știința" narativă.

Cele trei indicii paratextuale alcătuiau de fapt o "firmă" care pregătea, într-un anumit fel, ironic, contra-textual, anti-mimetic, lectura și semnala că e bine să ne așteptăm la orice altceva decât la vreun "pact" cu sistemul aflat atunci în floare. Depindea numai de cititor cum va pricepe să se raporteze la acest mesaj pus în sticlă. Căci figura dominantă a acestor proze era aluzivitatea tragic-ironică. Un tragism îmblânzit prin ironie și o ironie potențată de o observație dureros de neputincioasă: sunt descrise microlumi care se agită brownian atât de intens, încât aproape că există, unele personaje permițându-și să fie chiar, "acolo", ironice, fără să-și dea seama că se agită într-o sticlă al cărei dop era întărit cu smoolă.

MEMORIA LUI SHAKESPEARE

NICOLAE COANDE

Nu l-am cunoscut, ca atâția scriitori români, pe Mircea Nedelciu. L-am văzut o singură dată, în 1995, cred, la un târg de carte în București, vara. Era în acel cărucior care îl ajuta la "mers" în ultima perioadă a vieții lui. Deși aflasem că nu se mai putea deplasa decât astfel, mi s-a părut straniu să văd un bărbat încă tânăr, athletic, un organizator prin excelență (*în vremuri mai bune aș fi fost angrosist de grâne în Bărăgan*, spunea după 1989), silit să se ajute de mâini atunci când mergea. Mâinile sunt doar pentru scris, se știe. Și pentru mângâiat.

După ce s-a stins, optzeciștii nu au mai fost ce păruseră a fi sub coordonarea lui. Disparuse acel arc butant pe care se ținea un edificiu construit cu greu. ASPRO a "decăzut", iar liderii și-au tras sereleuri și au mizat pe capital cultural, mai mult decât pe aura și "absența" care fac din scriitorii de vocație unicate într-o istorie culturală și socială. Nu toți pot avea carismă – așa, ca Mircea Nedelciu. Dar, culmea, Mircea Nedelciu cunoștea prețul "muncii". Nu făcea parte dintre cei care se cred însemnați pe frunte de Artă, sybariții oricărei arte umane.

În cele ce urmează voi spune câteva cuvinte despre surprinzătoarea (și acum) prefață a romanului său din 1986, *Tratament fabulatoriu*. Mă interesează constatările sociologie făcute de Nedelciu pe urmele unor specialiști (Marx, Read, Marcuse, Vasquez, Lukacs, L. Goldmann, chiar și Aurelian Bondrea, dar și Eco, Ricardou, Borges, Freud etc.), care situează arta în epicentrul societății, fie că dau exemple "rele" cu ea, ca "Bărbosul", când acela afirmă că "producția capitalistă este ostilă anumitor ramuri ale producției intelectuale ca arta și poezia", fie ca Read, care credea că "dacă arta moare, atunci spiritul omului devine neputincios și lumea recade în barbarie". Atunci ce-i de făcut? Dacă societatea capitalistă maschează cu greu "ostilitatea ei pentru artă" (Nedelciu), nici artistul nu stă cu mâinile în sân (vezi avangardele). Ostilitatea e reciprocă, așadar. Cum poezia cea mai gingașă poate fi animată de sentimente ostile față de societatea unde apare, există un interes al capitalismului de a o "integra". Eficiența, în numele căreia există capitalismul, reprezintă ținta finală a acesteia. Dar unitatea poetică a ființei (Nedelciu *dixit*) se opune eficienței economice a sistemului: d'aia nu mai poate poetul, că pierd băncile multinaționale din profitul lor global sau că regulile eficienței sunt sabotate de vreun vers cum acesta: "cine mă va vedea va spune e-un om de cenușă / fără să înțeleagă că era o renaștere"...

Și istoria, deși povestită în termenii rapacelui capitalism, continuă și azi (adică în socialism, sugerează Nedelciu). Ei, trebuie să se fi îngrijorat cenzorii epocii, după cum am și auzit mai târziu: deși tot prezenta capitalismul ca fiind "vinovat" de mercantilizarea artei, socialismul *à la roumaine* nu făcea nici el altceva. Și-atunci Nedelciu dă fainfrumos acel exemplu cu visul lui Borges; argentinianul visase cândva o persoană cum încerca să vândă alteia "memoria lui Shakespeare". Și Marelui Orb din Buenos Aires așa ceva i se păruse "cam josnic". Mie exemplul ăsta mi s-a părut foarte "productiv" (prefața e scrisă cu destule citate din marxiști, trebuie să admitem) și am înțeles, în fine, ce legătură subtilă este între visul lui Borges și apodictia lui Aurelian Bondrea: "esteticul este o lege a funcționării societății ca întreg". Cine e Bondrea? Andrei Pleșu spunea despre el în *Comedii la porțile orientului* că ar fi "plastograful calificat al înaltelor studii ale Elenei Ceaușescu". După revoluție, șeful celei mai mari facultăți din Lume ("Spiru Haret", după cum suntem anunțați chiar de oficiali din guvern).

Bondrea e de acord cu Borges. Asta mă liniștește. Mulțumesc, Mircea Nedelciu...

NOU
la EDITURA BASTION

